

A. IDENTIFICACIÓ DE L'ACTIVITAT	
TÍTOL DE L'ACTIVITAT Sobreviure a la prehistòria!	PÚBLIC OBJECTIU: Cicle mitjà i superior d'educació primària.
PROGRAMA Programa educatiu escolar	MODALITAT DE L'ACTIVITAT Taller participatiu/ experimental.
B. RESUM	
En aquesta activitat ens convertirem en arqueòlegs i arqueòlogues per descobrir com era la vida a la prehistòria i entendre la importància de les eines en la transformació de la societat. Començarem observant i experimentant amb els materials que ens envolten per conèixer les seves propietats i usos. Després, posarem a prova les nostres habilitats d'investigació, examinant diferents restes del passat, per esbrinar de què estaven fetes, què són, per a què servien i quins oficis s'hi amaguen. Finalment, amb tot el que haurem descobert, reconstruirem com vivien els nostres avantpassats i entendrem com va evolucionar la societat al llarg de la prehistòria!	
B. CONTINGUTS DIDÀCTICS	
OBJECTIUS • Descobrir els diferents materials que ens envolten i comprendre com les seves característiques i propietats en determinen els usos. • Desvelar la metodologia i el paper dels arqueòlegs i arqueòlogues en la investigació del passat. • Explorar com era la vida a la prehistòria a partir de l'anàlisi de les restes i objectes del passat. • Comparar la societat del passat amb l'actual, per identificar com volem que sigui la societat del futur i quines accions podem fer per construir-la.	
CONTINGUTS • Els materials: tipus, propietats i usos. • L'arqueologia: ofici i metodologia. • La vida i societats humanes de la prehistòria. • La societat de present, passat i futur. • Accions per a la millora del nostre entorn.	
CORRESPONDÈNCIA CURRICULAR	
Competències transversals (vegeu annex): • Competència en comunicació lingüística (CCL): CCL 1, CCL 5. • Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (CMCCTE): CMCCTE 1, CMCCTE 2, CMCCTE 5. • Competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA): CPSAA3, CPSAA5. • Competència ciutadana (CC): CC1, CC3, CC4. • Competència en consciència i expressió culturals (CCEC): CCEC1, CCEC2.	
Competències específiques:	
Coneixement del medi natural, social i cultural. • CE2. Plantejar-se preguntes sobre el món, aplicant les diferents formes de raonament i mètodes del pensament científic, per interpretar, respondre i predir els fets i fenòmens del medi natural, social i cultural i per prendre decisions creatives i decidir actuacions ètiques i socialment sostenibles.	

- **CE5.** Analitzar les característiques de diferents elements o sistemes del medi natural, social i cultural, identificant la seva organització i propietats, establint relacions entre aquests, per tal de reconèixer el valor del patrimoni cultural i natural i emprendre accions per a un ús responsable, la seva conservació i la millora.
- **CE7.** Observar, detectar, comprendre i interpretar canvis i continuïtats del medi natural, social i cultural, analitzant relacions de causalitat, simultaneïtat i successió, per explicar i valorar les relacions entre diferents elements i esdeveniments que permeten entendre el present i imaginar futurs possibles.

Educació artística.

- **CE1.** Descobrir propostes artístiques de diferents cultures, èpoques i estils, mitjançant la percepció i la vivència, per desenvolupar la curiositat, el respecte i el gaudi.
- **CE2.** Investigar i analitzar diferents manifestacions culturals i artístiques i els seus contextos emprant diversos canals i mitjans d'accés a la informació, per desenvolupar el pensament propi, la identitat cultural i l'esperit crític.

Sabers

CONEIXEMENT DEL MEDI NATURAL, SOCIAL I CULTURAL.

Cultura científica:

- **Iniciació a l'activitat científica:** Selecció de tècniques d'indagació (observacions, identificació i classificació...) adequades a les necessitats de la investigació; Reconeixement dels avenços en el passat i en el present relacionats amb la ciència i la tecnologia que contribueixen a transformar la nostra societat i tot mostrant models des d'una perspectiva de gènere.

Societats i territoris:

- **Reptes del món actual:** Comprensió del pas de la supervivència, economia de subsistència, a la sobreproducció, economia de consum global, analitzant les activitats productives, el valor, el control dels diners i mitjans de pagament per tendir a la igualtat social i garantir l'accés universal als recursos com a resposta a les problemàtiques subjacents als objectius de desenvolupament sostenible.
- **Lliçons del passat:**
 - Ubicació i relació de fets i esdeveniments de l'entorn proper en eixos cronològics, digitals i analògics, per entendre el temps històric.
 - Classificació i ús de les fonts històriques: orals, escrites i patrimonials, com a via per a l'anàlisi dels canvis i les continuïtats a la localitat al llarg de la història.
 - Ús de la investigació i els mètodes de treball científic per a la realització projectes que analitzin fets, esdeveniments de la localitat amb perspectiva històrica, contextualitzant-los a l'època corresponent (prehistòria i edat antiga), de la vida quotidiana de l'entorn.
 - Interpretació de les accions de les persones com a subjectes en la història, dels diferents grups socials, relacions, conflictes, creences i condicionants per entendre que el present és el resultat de les accions del passat.
 - Coneixement de les expressions culturals i artístiques de l'entorn per comprendre l'època en què va ser creat com a resultat d'una manera d'entendre el món en el seu context temporal.
 - Coneixement del patrimoni natural i cultural per valorar-lo i preservar-lo.
- **Consciència ecosocial:** Coneixement de com l'activitat humana actua en la transformació i la degradació dels ecosistemes naturals per aportar mesures de conservació i protecció presents i futures.; Desenvolupament d'actituds de consum responsable dels recursos naturals i de les fonts d'energia, en diverses facetes de la vida.

EDUCACIÓ ARTÍSTICA.

Educació plàstica i visual:

- **Percepció i anàlisi:** Reconeixement de professions vinculades a la creació als àmbits de creació plàstic-artística amb perspectiva de gènere de les obres treballades.; Descobriments i descripció de propostes plàstiques i visuals contemporànies i de diferents èpoques, llocs i cultures, a través del gaudiment, en observacions actives en visites o en imatges en diferents suports incorporant la perspectiva de gènere.; Descobriments de materials, instruments, suports i tècniques utilitzats en l'expressió plàstica i visual a partir de l'observació activa de les manifestacions artístiques treballades.; Adquisició d'hàbits de comportament i actitud positiva en la percepció de propostes artístiques en diferents contextos i espais culturals i artístics.

C. DETALLS TÈCNICS

NOMBRE DE PARTICIPANTS

DURADA

Grup de 20- 25 màxim	1 hora.
ESPAI Aula educativa	CALENDARI Curs escolar
EQUIP EDUCATIU Un/a educador/a	HORARI Sessió a les 10h i a les 11h. Els grups s'intercanvien per fer la visita.
MATERIALS PER D'EDUCADOR/A •	MATERIALS PER AL GRUP •

C. METODOLOGIA I DIDÀCTICA

SEQÜÈNCIA DE L'ACTIVITAT

1. Benvinguda i introducció (5 minuts)
2. Motivació: Digueu-me de què estic fet i et diré què soc (10 minuts)
3. Investigació i nous coneixements: Arqueòlegs i arqueòlogues experts! (20 minuts)
4. Reflexió i pensament crític: Societats prehistòriques (10 minuts)
5. Acció – comunicació: La societat del futur (10 minuts)
6. Conclusions i comiat (5 minuts)

DESENVOLUPAMENT PAS A PAS

0. Benvinguda i introducció (5')

(Hall del museu i aula)

Primer cal parlar amb els i les mestres per saber si coneixen l'Espai Mammuthus i l'activitat. Després explicar les qüestions logístiques i organitzatives: on han de deixar motxilles i jaquetes, on és el lavabo... També és important esbrinar si han dut a terme l'activitat prèvia a classe, per tal de saber si venen amb coneixements previs. En presentar-se a l'alumnat caldrà presentar l'equip educatiu i l'espai on ens trobem. Llavors caldrà motivar-los per l'activitat.

Guió orientatiu per l'educador/a:

"Molt bon dia, benvinguts i benvingudes a l'Espai Mammuthus! Soc la /en _____ i estaré amb vosaltres aquest matí per fer una activitat molt divertida. Sabeu on heu vingut? Què és l'Espai Mammuthus? És una espècie de museu! I sabeu què tracta aquest museu? Sobre la vida a la prehistòria... I sabeu com investiguem la prehistòria i el passat? Gràcies a les troballes que fem, per exemple a les excavacions arqueològiques...

Doncs avui ens convertirem en arqueòlegs i arqueòlogues per investigar aquestes pistes i rastres del passat! Preparats i preparades? Seguiu-me que anirem cap a l'aula!

Es deixen les motxilles i jaquetes i es dirigeix el grup cap a l'aula. Demanem que seguim al voltant de les taules formant 5 grups. Que el professorat faci els grups perquè quedin equilibrats.

1. Motivació: Digueu-me de què estic fet i et diré què soc (10').

Per començar a entrenar els nostres dots d'investigació, fem la dinàmica de les caixes negres. Primer expliquem la dinàmica a l'alumnat, a continuació, fem entrega d'una "caixa negra" per grup i han d'explorar (cada membre del grup) el que hi ha a dins. Les caixes no es poden obrir, només es poden explorar amb el tacte durant 20s per persona (rellotge digital online per posar les fases de 20" amb avís i interval entre persones <https://timer.crosshero.com/>).

Per aprendre a veure les coses de manera intel·ligent, tal com fan els arqueòlegs i arqueòlogues, haurem d'entrenar els nostres dots d'investigació! Comencem! Us farem entrega d'una d'aquestes caixes que veieu aquí a la taula.

A continuació, seguirem els següents passos:

- Cada membre del grup tindrà 20 segons per explorar el contingut de la caixa amb el tacte.
- Un cop tothom ha pogut tocar el contingut, teniu 2 minuts per acordar cinc adjectius per definir el que heu tocat, en aquesta fase només es poden dir adjectius (per exemple, dur/tou, fred/calent, llis/ rugós, pesat/lleuger, sec/humit...), però sobretot, encara no podem dir de què es tracta! *Posem un núvol d'adjectius del tacte a la pissarra digital per ajudar-los/es.*

Per cert, si algun grup obre la caixa abans de temps, queda desqualificat! Us fem entrega de la vostra fitxa d'investigació, allà on anotareu els resultats de les vostres observacions i hipòtesis.

Entreguem la caixa i el diari d'investigació i fan la primera part.

Per continuar:

- Tenim 1 minut per explorar els materials que tenim al nostre voltant a l'aula, per mitjà de la vista.
- Seguidament, tenim 2 minuts per deliberar amb el grup i fer una hipòtesi determinant de quin material es tracta.
- Compartim les nostres hipòtesis amb el grup.
- Comprovem si les nostres hipòtesis són certes o no, mirant a l'interior de les caixes.

Materials que hi ha dins les caixes: PEDRA, ROBA, METALL, PLÀSTIC, FUSTA.

Com hem vist, els materials que hem explorat tenen propietats diferents, n'hi ha de durs, de tous, de freds, de calents, de llisos, de rugosos, de fins, d'aspres, de secs, d'humits, de pesats, de lleugers, les propietats dels diversos materials ens permeten utilitzar-los per diferents usos. Per exemple, mirem al nostre voltat... de què està feta la paret? **R (...) Exacte, de totxanes, de guix, de pedra... que són materials molt durs i resistents.** I les finestres? Estan fetes de totxanes? **R (...) No!** Per què? **R (...) Estan fetes de vidre, perquè pugui entrar la llum i puguem veure-hi a través.** I les cadires, de què estan fetes? Què passaria si fossin de vidre? **R (...) Que es podrien trencar i ens podríem fer mal!** Les cadires estan fetes de metall i de fusta (de vegades de plàstic) el metall per l'estructura, que ha de ser resistent, i per què la zona del cul és de fusta o de plàstic? Són materials més càlids que el metall o la pedra, si fossin de metall o pedra, ens agafaria fred al cul! I què fem servir per escriure? **R (...) El paper.** Molt bé! El paper és molt adequat per escriure, molt més que els altres materials. I per vestir-nos? **R (...) La roba!** Vestir-nos amb paper seria una bestiesa perquè es desfaria amb la pluja!!

De fet, cada material té unes propietats que el fan adequat per a un ús concret, no seria bona idea vestir-nos amb paper, escriure a la roba i fer les finestres completament de fusta. L'exploració dels diferents materials i les seves propietats, s'ha donat des dels inicis de la humanitat, quan vam començar a fer ús de les pedres, com a eines, i vam començar a transformar el nostre entorn per millorar la nostra qualitat de vida.

Ara que ja coneixem una mica més els materials, investigarem com vivien les societats del passat, tenien les mateixes eines i feien servir els mateixos materials que ara?

2. Investigació i nous coneixements: Arqueòlegs i arqueòlogues experts! (20')

Repartim una safata per grup amb diferents elements, que s'han trobat suposadament en un jaciment (eina agrícola, martell, ceràmica, pic, collarets...). Els infants han de descobrir què és, de què està fet, per a què serveix i els oficis associats. Van omplint la fitxa del diari d'investigació.

A continuació, ens posarem a la pell d'arqueòlogues i arqueòlogues experts i expertes per analitzar unes restes trobades en un jaciment (*Ep! Cal recordar que les peces són fràgils, perquè són molt velletes i s'han de tractar amb cura*). Però primer de tot, què és un jaciment... un **jaciment** és el lloc on es troba una acumulació de fòssils o de restes arqueològiques. Una **excavació** és una tècnica d'exploració de la terra a la recerca d'objectes arqueològics, com ho fem per explorar la terra? Com ho feu vosaltres, per exemple, a la platja? **R (...)** Amb una pala i un rasclet (els mostrem). Però quan detectem una resta, la traïem amb la pala...? Penseu que per fer-ho s'ha d'anar molt amb compte perquè hi ha peces que poden ser molt delicades i d'altres molt petites. Llavors, quina eina creieu que fem servir els arqueòlegs i arqueòlogues? **R (...)** Un pinzell! **Exacte!**

Però la tasca més difícil la fem després de cada troballa, ens reuníem tot l'equip per interpretar i donar significat a cadascuna de les peces. El diari d'investigació ens serveix per recollir les nostres reflexions. Aquesta és la part que farem avui, repartirem els diferents elements, a continuació els heu d'examinar fixant-vos en els detalls i registrar al diari d'investigació, per cada objecte:

- Què és o què podria ser, si no ho sabem ens ho imaginem, és a dir, fem una hipòtesi.
- De quin material està fet.
- Per a què es fa servir (si no ho sabem, fem una hipòtesi).
- Els oficis associats.

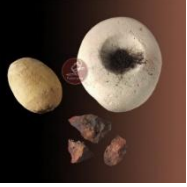
Abans de repartir les restes i començar, farem una primera dinàmica d'exemple, per explicar com s'omple el diari de camp. Per fer-ho analitzarem un objecte quotidià conegut, com és la cadira on estem asseguts/es. Analitzem la cadira en conjunt, i ho van apuntant al diari.

Dinàmica de la cadira:

Nom	Material	Per a què serveix?	Oficis associats
Cadira	Ferro/ metall i fusta	Per seure	Ferrer, miner i fuster, llenyataire...

Repartim les peces i els deixem treballar, anem passant per les taules per tal de donar-los suport i fer-los de guia quan calgui, sempre millor fent ús de preguntes clau, que no pas donant la resposta directament. A continuació, les peces disponibles (tindrem les peces en bosses per repartir-les de manera equilibrada a cada grup segons la distribució de la taula següent):

Grup 1	Grup 2	Grup 3	Grup 4	Grup 5
				
Chopper	Ascla	Bifaç	Punta	Destral

				
Ceràmica	Propulsor de mas d'Azil	Humà lleó	Ganivet de fusta	Ídols oculats
				
Agulles d'os	Agulles d'os	Pulidor de pigments	Tros de pell	Tros de roba
				
Anell d'os	Collaret de plomes, petxines i ossos.	Collaret de pedra verda	Collaret metàl·lic	Collaret d'ossos.
				
Ganivet neolític	Falç neolítica	Ham de pesca en os.	Arpó en os.	Falç de fulla plana.

Repartiment de les peces:

Grup 1: - Chopper - Ceràmica - Agulles d'os. - Anell d'os - Ganivet neolític	Grup 2: - Lasca de Llevallais - Propulsor de Mas d'Azil (cervató) - Agulles d'os. - Collaret de petxines plomes i ossos. - Falç neolítica	Grup 3: - Bifaç circular - Humà lleó - Fregadora de pigments - Collaret pedra verda - Ham de pesca en os	Grup 4 - Punta musteriense - Ganivet de fusta - Tros de pell - Collaret metàl·lic - Arpó en os	Grup 5: - Destral - Ídols oculats - Tros de roba - Collaret d'ossos - Falç de fulla plana
---	--	---	---	--

Interpretació de les peces:

Nom	Material	Per a què serveix?	Ofici associat
Indústria lítica, elements emmanegats (ganivet) i destral.	Pedra i sílex. Mànecs de fusta, teixit amb cuir/cordill.	Per tallar, defensar-se, caçar...	Caçador/es, recol·lectors/es, guerrers...
Roba, agulles	Roba, cuir, os	Vestir-se/ protegir-se.	Artesans/es.
Collaret	Fusta, pedra, plomes, ossos, petxines...	Guarnir-se	Artesans/es.
Recipients ceràmics.	Argila, fang.	Guardar o transportar aigua i aliments, cuinar...	Artesans/es.
Figures (humà lleó, ídols, oculats)	Pedra, os..	Mitologia, simbologia.	Artesans/es, xamans/es, sacerdots/esses...
Elements de pesca i propulsor de llança	Os, fusta, pedra, sílex...	Per caçar, pescar, defensar-se...	Caçadors/es, guerrers/es.
Falç (les dues)	Fusta, sílex, metall...	Per recol·lectar.	Recol·lectors/es, agricultors/es.

A continuació, l'alumnat comparteix els seus descobriments amb el grup per torns, i l'educador/a va afegint el contingut i explicació sobre com es feia ús d'aquestes eines i elements.

Al llarg de la prehistòria, les persones van aprendre a fabricar diferents objectes i eines a partir dels materials que trobaven a la natura. Cada objecte tenia una funció concreta i relacionat amb un ofici o tasca dins de la comunitat. Aquestes eines i objectes ens ajuden a entendre com vivien, què menjaven i com s'organitzaven els nostres avantpassats.

Un dels materials més utilitzats era la pedra, sobretot el sílex, perquè era dur i es podia tallar amb facilitat (picar per aconseguir formes de vores esmolades). Amb ell feien ganivets, destrals, puntes de fletxa i altres estris que servien per tallar. Aquestes eines s'usaven per una infinitat d'usos, caçar, recol·lectar, preparar el menjar, preparar les pells per fer els abrics, tallar els troncs per fer foc, construir elements de refugi o protecció com tanques i cabanes...

A la prehistòria treballaven materials com el cuir, la roba o l'os, amb els quals confeccionaven vestits i ornaments. Les agulles d'os permetien cosir pells i teixits per protegir-se del fred, aquesta feina estava relacionada amb les persones artesanes, que coneixien bé les tècniques per treballar materials delicats. A més, es feien collarets i altres elements decoratius amb fusta, pedra, plomes, ossos o petxines, que servien per guarnir-se o per simbolitzar la pertinença del grup. També eren les persones artesanes, que donaven forma i bellesa als materials naturals per fabricar aquests elements decoratius.

A la prehistòria, les persones van aprendre a treballar l'argila i el fang per fabricar recipients ceràmics. Aquests materials eren fàcils de modelar quan estaven humits i, un cop secs i cuits al foc, es tornaven durs i resistents. Els recipients servien per guardar aliments, transportar aigua i cuinar, cosa que va facilitar molt la vida quotidiana. Gràcies a aquests estris, es podien conservar millor els recursos i preparar menjars més elaborats. Aquesta feina estava relacionada amb les persones artesanes ceramistes, que coneixien les tècniques per donar forma a l'argila i decorar-la amb gravats o pigments naturals. La ceràmica va ser un gran avenç perquè va permetre organitzar millor la vida domèstica i va marcar un pas important cap a societats més estables.

Un altre aspecte molt interessant és la creació de figures artístiques i pot ser, religioses, com les estatuetes o els ídols oculats. Estaven fetes de pedra o d'os i representaven mites, creences o esperits protectors.

Aquestes obres estaven relacionades amb els artesans/es, xamans/es i sacerdots/esses, aquestes persones que tenien un paper especial dins de la comunitat.

Pel que fa a la caça i la pesca, a més dels objectes tallants (ganivets, llances...), es feien servir estris com propulsors de llança, hams o arpons, elaborats amb fusta, os, pedra i sílex. Aquests instruments eren fonamentals per obtenir aliment i demostrar l'habilitat de les persones que caçaven i pescaven.

Finalment, amb el desenvolupament de l'agricultura, van aparèixer eines com la falç, feta de fusta, sílex i, més tard amb metalls, que servia per recol·lectar cereals, fruits i plantes. Aquesta eina simbolitza el pas d'una vida nòmada a la sedentària, pròpia de societats recol·lectores, agricultores i ramaderes, que començaven a conrear la terra i criar els animals.

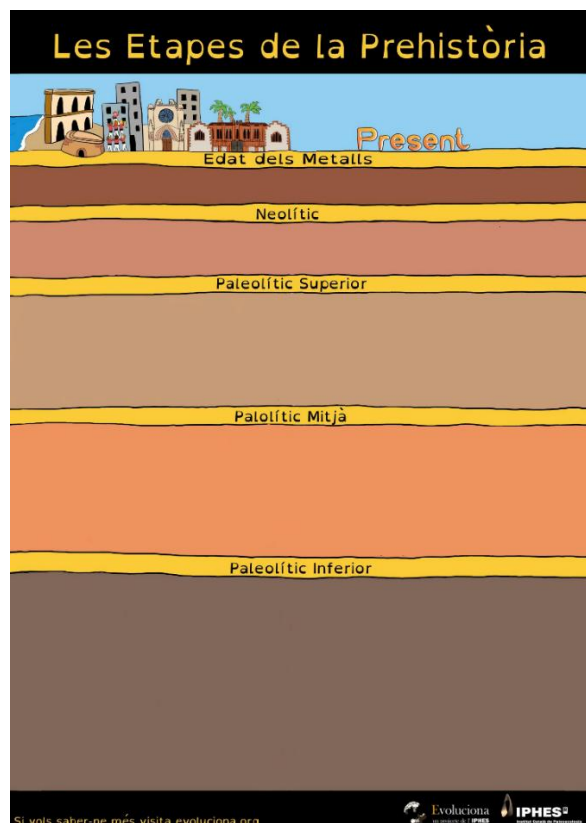
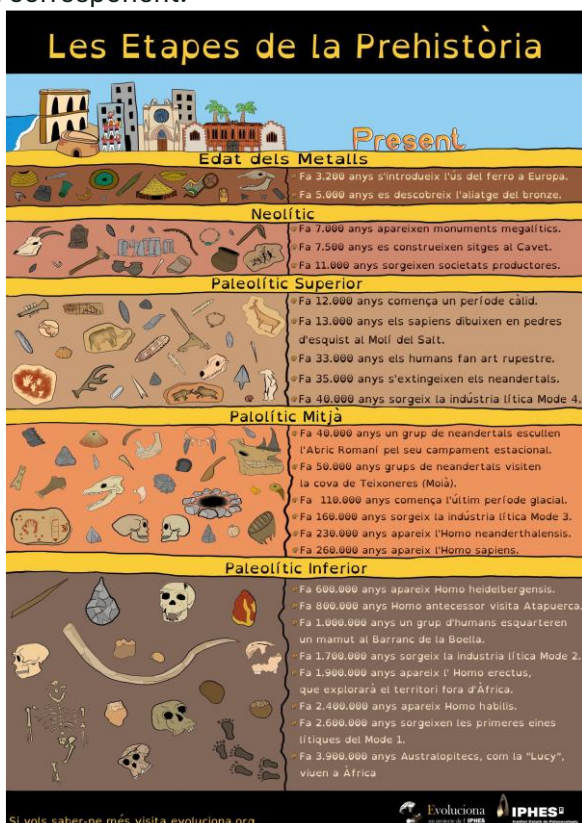
En conjunt, tots aquests materials i objectes mostren com les societats de la prehistòria va aprendre a adaptar-se a medi i a transformar-lo segons les seves necessitats. Gràcies a la seva creativitat i enginy, van desenvolupar diferents oficis que van ser l'origen d'alguns dels oficis que coneixem avui dia.

A veure si heu estat atents i atentes... cada grup es prepararà un ofici del passat fent mímica i la resta hem d'endevinar de què es tracta. Al final cada grup representa el seu ofici amb mímica i la resta ha d'endevinar de què es tracta. Valorar si queda temps.

3. Reflexió i pensament crític: societats prehistòriques (10').

A continuació, amb ajut del pòster *estratigrafia prehistòrica (només la primera plana)*, han de classificar amb dins la matriu, de quina època (paleolític inferior/ mitjà/ superior; neolític; edat dels metalls) són els elements, els podem donar 5 minuts a mode de concurs.

Bé, nois i noies, el fet és que ja us podem avançar que aquestes troballes pertanyen a jaciments diferents, perquè són d'indrets i èpoques diferents. A continuació classifiqueu les restes segons la seva època amb l'ajut del pòster. Els repartim un pòster guia i un pòster de classificació per grup, per posar les peces a l'etapa corresponent.

Un cop ho han trobat, podem compartir els resultats, mentre els anem explicant l'evolució de les societats humanes del paleolític al neolític.

Grup 1: Què hi tenim al paleolític inferior?

Molt bé (*anem comentant mentre ens acostem a les taules i anem mostrant els elements que demostren com eren les societats d'aquell moment*), durant els primers anys del **paleolític** es comencen a desenvolupar les eines de pedra, que eren molt senzilles, per això també el nom d'aquesta etapa: paleolític o edat de pedra. De fet, un moviment tectònic a la Vall del Rift va modificar profundament el paisatge i l'ecologia de l'Àfrica de l'Est: els corrents humits procedents de l'Atlàntic ja no hi arribaven i l'ambient de bosc i selva es va transformar progressivament en una sabana. Aquest canvi va forçar una adaptació als espais més oberts, fet que va afavorir l'aparició del bipedisme. A partir d'aquest bipedisme i l'alliberació de les extremitats superiors, es desenvolupen les primeres eines de pedra, que evolucionen des de formes molt simples fins a les primeres destrals i pics lítics, com els que trobem al Barranc de la Boella.

Grup 2: Què hi tenim al paleolític mitjà?

Molt bé (*anem comentant mentre ens acostem a les taules i anem mostrant els elements que demostren com eren les societats d'aquell moment*), al **paleolític mitjà** a poc a poc les eines de pedra que fabricaven estaven més treballades, utilitzant la tècnica musteriana, i podien tenir diverses funcions. També en trobem algunes amb mànecs de fusta. A més, aprofiten els ossos dels animals que cacen o troben morts per començar a fabricar objectes, instruments o ornaments. Comencen a decorar els seus cossos i vestimentes amb plomes i ossos de grans rapinyaires com les àguiles. Elements que segurament eren símbols socials com per exemple indicatius de pertinença a una ètnia o grup, o ser algú especial dins del grup (xamà o xamana). Durant el paleolític mitjà, es generalitza l'ús del foc que permet cuinar aliments i facilita la reunió. Comencen a enterrar els morts amb rituals funeraris. A Europa són els Neandertals la gent d'aquest període.

Grup 3: Què hi tenim al paleolític superior?

Molt bé (*anem comentant mentre ens acostem a les taules i anem mostrant els elements que demostren com eren les societats d'aquell moment*), fixeuvos-hi, les eines i elements que hem investigat ens donen pistes sobre com eren les societats humanes del paleolític. Al **paleolític** els grups humans es mouen pel territori buscant aliment: practiquen la recol·lecció de fruits i vegetals, són carronyers, pesquen i cacen. Al paleolític superior segurament ja construeixen cabanes o tipis, aquests campaments canvien sovint. Es realitzen les primeres pintures (representen els animals que veien o plasmen les seves mans). Podem mostrar els pòsters paleolític/ neolític.

Grup 4: Què hi tenim al neolític?

Molt bé (*anem comentant mentre ens acostem a les taules i anem mostrant els elements que demostren com eren les societats d'aquell moment*), fixeuvos-hi, durant el **neolític** es desenvolupa la ramaderia poc a poc, al principi han de continuar movent-se per alimentar els ramats almenys, estacionalment, després es desenvolupa l'agricultura: els grups humans s'estableixen de forma permanent en poblats o coves. Comença a produir-se ceràmica, i es creen noves necessitats (gestió de residus dels animals i dels humans, emmagatzematge d'aliments, etc.). Es continua fent art i es perfeccionen les tècniques per fer polseres i braçalets (es perforen les pedres) i descobreixen més pigments (pintures).

Grup 5: Què hi tenim a l'edat dels metalls?

Molt bé, (*anem comentant mentre ens acostem a les taules i anem mostrant els elements que demostren com eren les societats d'aquell moment*), durant l'**edat dels metalls**, els grups humans aprenen a treballar el coure, el bronze i més endavant el ferro, fet que transforma les eines i les armes: ara són més resistents i eficients. Es construeixen poblats més grans i complexos, sovint protegits amb muralles.

S'intensifica el comerç entre comunitats, ja que es comencen a intercanviar metalls, ceràmica, aliments i altres productes. Apareixen les primeres formes d'escriptura i es construeixen monuments funeraris com els dòlmens, que indiquen una organització social més jerarquitzada. L'art continua evolucionant: es fan joies amb metalls, es perfeccionen les ceràmiques i es representen figures humanes i escenes de la vida quotidiana.

4. Acció -comunicació: La societat del futur (10')

Però encara els queda molt per arribar a una organització social com la que tenim actualment, què me'n dieu?

Quines similituds/diferències hi ha entre aquesta societat i la dels nostres avantpassats de l'edat dels metalls? Quines coses són millors ara? Quines coses són pitjors i podem millorar? *Fem una pluja d'idees de coses que volem millorar de la nostra societat els anem ajudant).*

	Abans	Ara	Futur
Tipus d'eines	Fèiem ús d'eines senzilles fetes de pedra, de fusta o metall.	Ús de dispositius i aparells cada dia, electrodomèstics, tecnologia digital, vehicles... aquests requereixen energia per funcionar.	Racionalitzar l'ús d'aparells i prioritzar l'ús dels més eficients i nets energèticament.
Alimentació	Dieta local i natural, sense químics ni processats.	Globalització alimentària (aliments venen de lluny), ús de químics que malmeten el medi, ús de processats (dieta poc saludable).	Prioritzar aliments de proximitat, ecològics i respectuosos amb la salut i el medi.
Consum	Producció i consum limitats a les necessitats bàsiques.	Capitalisme, noves necessitats creades, consumisme excessiu.	Consum responsable, economia circular i reducció de residus.
Mobilitat	Desplaçaments a peu o amb mitjans senzills, sense contaminació.	Alta mobilitat amb vehicles motoritzats, contaminació i dependència energètica.	Transport sostenible, col·lectiu i amb baix impacte ambiental.
Temps d'oci	Oci vinculat a la natura i activitats comunitàries.	Més temps d'oci però sovint dedicat a pantalles i consum.	Recuperar activitats saludables, creatives i en contacte amb l'entorn.
Relació amb el medi	Interacció amb el medi equilibrada. Depeníem dels recursos naturals i respectàvem els cicles de la natura.	Generem un gran impacte: contaminació, sobreexplotació de recursos, canvi climàtic i extinció d'espècies.	Pràctiques sostenibles, reduir emissions, restaurar ecosistemes i viure en harmonia amb la biodiversitat.

5. Conclusions i comiat (5').

Avui hem après a fixar-nos en els materials, hem descobert que cada material té unes propietats i uns usos i ens hem posat a la pell d'arqueòlegs i arqueòlogues per dur a terme una investigació de les troballes, com ho fan als jaciments. L'estudi d'aquestes restes ens ha permès intuir com eren les societats del passat. A més, això ens ha permès reflexionar en les diferències de la societat actual amb la societat del passat per identificar quines són les coses que volem per a la societat del futur. Crear les societats del futur és a les nostres mans!

Moltes gràcies per la vostra participació, i recordeu, mantingueu els ulls ben oberts i continueu investigant! Fins a la pròxima!

ANNEX I. DESCRIPCIÓ DE LES PECES I ANÁLISI

- **Chopper unifacial:** del mode 1 o olduvaia, les primeres eines humanes, colpejaven una pedra per extraure ascles que utilitzaven per tallar.
- **Chopper bifacial circular:** eina del mode 2 o acheulà, usada per *H herectus* i *H heidelbergensis*. És una eina característica del **paleolític inferior** reinventat al paleolític mitjà pels Neandertals. De funcionalitat variada (caça de grans herbívors, tall..., fins i tot com [a objecte d'intercanvi](#)), la seva elaboració exigeix molta destresa tècnica.
- **Punta musteriense**, tradicionalment s'ha identificat amb el Paleolític Mitjà i els Neandertals. Podrien haver-se emmanegat a tall de llances o projectils, o per a l'utilització manual per a tasques de tall. El mode 3 o musterià utilitza la **tècnica de llevallois**. L'ús de les **lasques de llevallois** preferencials està associat amb el desbast de fusta i amb tasques de tall i enlairament.
- **Collaret d'ossos, plomes i petxines:** Els neandertals els utilitzaven com a ornaments, al Paleolític mitjà.
- **Anell i matriu d'os de la Cova de l'Or** procedents del [neolític valencià](#) (Cova de l'Or). La peça original se situa en el neolític antic amb una cronologia que ronda els 6000 anys. El trànsit al neolític incorporarà en els grups peninsulars nombrosos canvis en l'àmbit econòmic, tècnic, social i cultural. Un d'ells té a veure amb l'adorn personal, ocupant un lloc destacat els [anells d'os](#)
- **La primera aparició de la roba** data de fa aproximadament 170.000 anys, basada en l'anàlisi dels polls del cos, quan l'[Homo sapiens](#) va començar a fer servir pells, fulles i altres fibres vegetals per protegir-se del clima. Inicialment, aquesta vestimenta tenia una funció purament pràctica d'abric, però amb el temps va evolucionar per adquirir significats socials, culturals i estètics.
- **Ganivet calcolític** Petit ganivet inspirat en models del neolític final i inicis del calcolític del grup d'[Auvernier-La Saunerie](#) (Saône-Rhône, França), on va aparèixer un petit ganivet amb el mànec elaborat en asta de cérvol i la fulla bifacial emmanegada amb bedoll. Aquests ganivets es troben generalment associats a contextos domèstics amb empremtes d'ús relacionades amb el tall de cereal, el desgranat de les espigues, el tall de carn o el raspat de pells.
- **Propulsor de mas d'Azil:** propulsor de llança, que permet tirar la llança a llargues distàncies.
- **Falç de fulla plana.** S'utilitza al camp, per la collita.
- **Arpó en os.** Instrument de pescar, les punxes permeten atrapar els peixos.
- **Ham de pesca en os.** Amb el desglaç del gel, augmenta el nivell de l mar i el volum dels rius, i necessitem arribar a més profunditat.
- **Humà lleó de Hohlenstein Stadel.** Figura amb cos humà i cara de lleó realitzada en ivori de mamut. És una de les [escultures](#) més antigues conegudes. És possible que hagi tigit un rol important en la mitologia humana del començament del Paleolític superior.
- **Ídols oculats (calcolític/ edat de coure):** figures humanes esquemàtiques amb grans ulls.

ANNEX: ANÀLISI CURRICULAR

Anàlisi competencial:

1. Indicadors operatius (estan enfocats a l'avaluació de les competències).

Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (CMCCTE)	CMCCTE 1. Utilitza, de manera guiada, alguns mètodes inductius, deductius i lògics propis del raonament matemàtic en situacions conegudes, i selecciona i emprà algunes estratègies per resoldre problemes reflexionant sobre les solucions obtingudes. CMCCTE 2. Utilitza el pensament científic per entendre i explicar alguns dels fenòmens que ocorren al seu voltant confiant en el coneixement com a motor de desenvolupament, utilitzant eines i instruments adequats, plantejant preguntes i fent experiments senzills de forma guiada. CMCCTE 5. Participa en accions fonamentades científicament per preservar la salut i el medi ambient aplicant principis d'ètica i seguretat i practicant el consum responsable.
Competència ciutadana (CC)	CC1. Entén els fets històrics i socials més rellevants relatius a la seva pròpia identitat i cultura, reflexiona sobre les normes de convivència i les aplica de manera constructiva, dialogant i inclusiva en qualsevol context. CC3. Reflexiona i dialoga sobre valors i problemes ètics d'actualitat, comprenent la necessitat de respectar diferents cultures i creences, cuidar l'entorn, rebutjar prejudicis i estereotips, i oposar-se a qualsevol forma de discriminació i violència. CC4. Comprèn les relacions sistèmiques entre les accions humanes i l'entorn i s'inicia en l'adopció d'hàbits de vida sostenibles, per contribuir a la conservació de la biodiversitat des d'una perspectiva tant local com global.
Competència en comunicació lingüística (CCL)	CCL1. Expressa fets, conceptes, pensaments, opinions o sentiments de forma oral, escrita o signada, amb claredat i adequació a diferents contextos quotidians del seu entorn personal, social i educatiu, i participa en interaccions comunicatives amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per intercanviar informació i crear coneixement com per construir vincles personals. CCL5. Posa les seves pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la gestió dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones.
Competència personal, social i d'aprendre a aprendre (CPSAA)	CPSAA3. Reconeix i respecta les emocions i experiències dels altres, participa activament en el treball en grup, assumeix les responsabilitats individuals assignades i dona feina estratègies cooperatives dirigides a la consecució d'objectius compartits. CPSAA5. Planifica objectius a curt termini, utilitza estratègies d'aprenentatge autoregulat i participa en processos d'auto- i coavaluació, reconeixent les seves limitacions i sabent buscar ajuda en el procés de construcció de coneixement.
Competència en consciència i expressió culturals (CCEC)	CCEC1. Reconeix i respecta els aspectes fonamentals del patrimoni cultural i artístic de qualsevol època, comprenent les diferències culturals i la necessitat de respectar-les, en un entorn intercultural. CCEC2. Reconeix i s'interessa per les especificitats i intencionalitats de les manifestacions artístiques i culturals més destacades del patrimoni, a través dels seus llenguatges i elements tècnics en diversos mitjans i suports i en un context en contínua transformació.